

N:o 8.

Af herr **A. V. Ljungman**, om beviljande af ett ordinarie anslag af 8,000 kronor för anställande af två fiskeriinspektörer för vissa läns hafsfisken m. m.

Vid 1889 års riksdag höjdes på grund af hemställan från Kongl. Maj:t det förutvarande anslaget å ordinarie stat till »*fiskerinäringens understöd*» från 17,600 kronor till 42,000 kronor, under uttalande af att, »i betraktande af den stora betydelse, särskildt nordsjöfisket under de senare åren erhållit, kunde det belopp, hvarmed Kongl. Maj:t funnit anslagstiteln böra ökas, icke anses för högt». Fyra år hafva emellertid sedan dess förflutit, och hafsfisket vid rikets vestra kust har derunder än ytterligare utvecklats, på samma gång som det i allt mer trängande grad kommit i behof af en lika länge eftertraktad som fullständigt saknad omvårdnad från det allmännas sida; men den vid det ökade anslaget beviljande antydda verksamheten till samma fiskes förkofran har uteblifvit och *ökningen* i anslaget till största delen hamnat i sjetten hufvudtitelns besparingsfond för »besparingar å anslagen till jordbruket, handeln och näringarne» eller användts för sådant, som antingen icke har med fiskerinäringens höjande att beställa eller ock lämpligast bort helt och hållet åsidosättas. Då nu detta sorgliga förhållande synbarligen har sin orsak hufvudsakligast i den så synnerligt underhaltiga beskaffenheten af den befintliga fiskeriadministrationen och icke står att hjälpa på annat sätt än genom en fullständig omorganisation af denna efter de bästa föredömen, utlandet har att bjuda på; så har man äfven från bohusslänska skärgården under år 1891 sökt åvägbringa en sådan

omorganisation genom att hos Kongl. Maj:t anhålla om inrättande, i öfverensstämmelse med Göteborgs och Bohus läns landstings hemställan åren 1882 och 1884, af en särskild, med tillämpning af sjelfstyrelsegrundsatsen, kollegialt anordnad men oaflönad *fiskeristyrelse* efter i väsentlig mån skotskt och holländskt mönster för bohuslänska hafsfiskebedriftens representativa administration, hvilken anhållan derefter 1891 af samma landsting förordats. Obestriddigt torde ock vara, att, skall en dugande offentlig verksamhet till främjande af rikets största och mest betydande fiskebedrift åstadkommas, så måste man först hafva ett näringen representerande organ för denna verksamhet, som förmår på ett tillfredsställande sätt handhafva densamma och som naturligen äfven måste vara afpassadt efter det bohuslänska hafsfiskets egendommiga samt med *handel, sjöfart och industri* vida mer än med rikets öfriga fiskerier öfverensstämmande beskaffenhet (Bohuslänska hafsfiskets administration hör därför fortfarande helt riktigt och har äfven ständigt hört under kommerskollegium och *icke* under den landtbrukets administration handhafvande särskilda myndigheten, ett förhållande, som man i Bohuslän är ytterst angelägen om icke måtte rubbas).

Kostnaderna för den önskade representationen för handhafvandet af bohuslänska hafsfiskebedriftens offentliga omvårdnad behöfva alls icke kräfva högre belopp än de, som nu utgå, utan är det i beskaffenheten och verkningarne af nämnda omvårdnad, som företrädet framför den befintliga fiskeradministrationen komme att ligga.

För särskildt bohuslänska skärgården är en dylik tingens utveckling så mycket mer behöflig, som »det yppade ymniga sillfisket» derstädes är periodiskt och efter några få årtiondens förlopp kommer att upphöra, hvadan det är af nöden, både att, under den tid fisket varar, snabbt och kraftigt tillgodogöra sig de förvärfsmöjligheter, det erbjuder, och att under nämnda tid utveckla näringslivet och den ekonomiska ställningen i samma skärgård derhän, att befolkningen vid fiskeperiodens slut kan motstå den då inträffande krisen, utan att, såsom förut vid liknande händelser egt rum, nedstörtas i djupaste fattigdom och elände.

En ändring i de bestående förhållandena i fråga om bohuslänska hafsfiskebedriftens administration är dessutom så mycket mer af behofvet påkallad, som samma förhållanden icke erbjuda den för näringsutvecklingen nödiga *tryggheten*, utan tvärtom förete både sorgliga och allt för talrika bevis på huru stora förluster beredts näringsidkarne i följd af nämnda administrations brister och huru fiskeriidkarnes sträfvan den försvarats eller tillintetgjorts samt huru kapitalet afhållits från

att söka tillräcklig användning i näringen genom administrationens åtgöranden.

Det behöfver såsom exempel härå blott påpekas, hurusom man i bohuslänska skärgården med knapp nöd undgick en af den befintliga fiskeriadминистраtionen påyrkad ordningsstadga för sillfisket med straffbestämmelser, som i flera fall för ett notlag kunde uppgå ända till 96,000 kronor, och med en föreslagen magt åt fiskeritillsyningsmannen, som långt öfversteg all rimlighets gränser, och huru nödvändiga åtgärder motarbetats, under det att gynnade affärsmän i städerna understöddes i sträfvandet att tillintetgöra medtäflarne i skärgården, o. s. v. Bohuslänska skärgårdens fiskeriidkare behöfva ock den önskade representationen för näringen hufvudsakligast för att erhålla ett välbehöfligt *skydd* emot åtgärder af för samma skärgårds bästa synnerligt vådlig beskaffenhet. Erfarenheten från Skotland och Nederländerna ådagalägger ock af hvilken ofantlig betydelse det varit till fromma för hafsfiskets utveckling att ega en näringens representerande kollegial fiskeristyreelse af aktningssbjudande och hederlig beskaffenhet för den offentliga fiskeriadминистраtionens utöfning.

Under förra århundradets sillfiskeperiod utarbetades och öfverlemnades den 8 juli 1765 af Riksdagens ordinarie fiskerirutskott ett förslag till en representativ »*direktion*» för bohuslänska hafsfiskets administration, hvilket förslag dock i följd af dess brister ej blef bifallet.

Redan 1883 hemställes af den 1881 tillförordnade kongl. komitén för fiskerilagstiftningens omarbetning och fiskeriadміністра­tionens omorganisation om ökandet af antalet ordinarie fiskeritjenstemän i riket, och tillstyrktes detta dess förslag af nära nog samtliga länsstyrelser och landsting. Klart är nemligen att man för fisket liksom för landtbruket behöfver ett antal personer, som kunna helt och hållet egna sig åt den offentliga vården om fiskerinäringen samt tillhandagå de fiskeriidkare med råd och biträde, som deraf äro i behof. Sådana personer äro, till följd af fiskebedriftens både större betydenhet och egen­domliga art, företrädesvis af nöden med hänsyn till de så kallade eröf­rade provinsernas hafsfisken, hvarför här äfven skall framläggas ett förslag till tvenne sådana personers anställning för nämnda fisken, fastän väl knappast någon förhoppning finnes derom, att Riksdagen skall på grund af enskild motionärs framställning bevilja anslag till aflöning åt nya tjenstemän å ordinarie stat, och fastän dylika tjenstemäns anställning måste, i jemförelse med en tidsenlig representation för fiskerinäringen, hållas för en angelägenhet af mycket underordnad betydelse. Dessa två fiskeritjenstemän borde benämnas *fiskeriinspektörer*

och undfå samma löneförmåner och liknande ställning som de, hvilka tillerkänts fiskeriinspektören i landtbruksstyrelsen; och kan, på det att statsutgifterna ej må ökas, anslaget till »fiskerinäringens understöd» i händelse af bifall för ändamålets vinnande minskas med motsvarande belopp.

På grund af hvad sålunda anförts och med hänvisning till den från trycket utgifna fullständiga utredningen i ämnet får jag alltså hemställa,

det måtte Riksdagen *dels* i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om vidtagande af nödiga åtgärder för åvägabringandet af en tidsenlig representativ administration af hafsfiskebedriften vid rikets vestra och södra kuster, *dels ock* uppföra ett anslag å ordinarie stat af 8,000 kronor för anställande af två fiskeriinspektörer, den ene för Göteborgs och Bohus läns och den andre för Hallands, Malmöhus', Kristianstads och Blekinge läns hafsfisken.

Stockholm den 18 januari 1894.

Axel Vilh. Ljungman.

Bilaga.

Till Konungen!

Uti särskilda underdåniga ansökningar hafva dels riksdagsmannen i Andra Kammaren, filosofie doktorn A. V. Ljungman, dels talrika fiskeriidkare uti flera af Bohusläns större fiskelägen hos Eders Kongl. Maj:t hemställt derom 1:o) att det förslag till ordnande af bohuslänska hafs-fiskets administration, som den 14 november 1890 af kongl. landtbruksstyrelsen ingifvits till Eders Kongl. Maj:t, *icke* måtte vinna Eders Kongl. Maj:ts bifall, och 2:o) att för handhafvandet af samma administration måtte i stället för den nuvarande fiskeritillsyningsmannainstitutionen, på sätt Göteborgs och Bohus läns landsting redan 1882 i underdånighet anhållit, inrättas en särskild fiskeristyreelse, till hvars förfogande för ändamålets vinnande skulle ställas en viss bestämd andel af det utaf Riksdagen till fiskerinäringens understöd beviljade anslaget, hvarjemte nämnde fiskeriidkare derutöfver särskildt hemställt om 3:o) bohuslänska hafs-fiskebedriftens och skärgårdens kraftiga främjande genom åvägbringandet af förbättrad samfärdsel såväl inom nämnda skärgård som mellan densamma och det inre landet. Båda ansökningarna äro nu i tryck tillgängliga, och har den från fiskelägena härrörande af dem äfven varit offentliggjord uti flera af länets tidningar samt under den senast förflutna sommaren utgjort föremål för en liflig dryftning i dessa, hvarförutom ansökningarna den 23 sistlidne september blifvit af länets landsting i hufvudsak tillstyrkta.

Den stora betydelse, de ifrågavarande till Eders Kongl. Maj:t ingifna framställningarnas förslag obestriddigen innebära, i förening med det oförnekliga behovet af att bohuslänska hafs-fiskebedriften och skär-

gården måtte, i öfverensstämmelse med hvad under liknande förhållanden eger rum i utlandet, undfå en nämnda bedrifts ekonomiska betydhet mer motsvarande omvårdnad från det allmännas sida, än hittills kommit dem till del, mana äfven Orusts och Tjörns fiskeriförening att i djupaste underdånighet inför Eders Kongl. Maj:t framföra den för fiskeribedriften mest betydande delens af samma skärgård önskningsar med hänsyn till dessa förslag.

Genom alla europeiska länder med högre utveckladt näringslif går sedan en längre tid till baka en allt starkare vardande strömning till förmån för samma näringslifs främjande medelst förbättrad administration af sådan beskaffenhet, att näringsidkarne genom en representativ organisation af densamma sjelfva få så stor andel deri, att denna administration i verkligheten varder ett slags *sjelfstyrelse*. Denna strömning har i utlandet föranledt inrättandet af handels-, industri- och landtbruksskamrar m. fl. sådana anstalter af stor betydelse för näringsarnas administration, och äfven i Sverige har en liknande uppfattning medfört hushållningssällskapens inrättande och understödjande af staten samt stadgandet af den bestämmelse uti § 2 af förordningen om landsting den 21 mars 1862, enligt hvilken landsting äfven skulle tillkomma att »rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter, hvilka afse den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringsarnas utveckling». Grundsatsen att näringsarna böra administreras hufvudsakligast »genom sjelfstyrelse och sjelfverksamhet i orterna» är sålunda längesedan både erkänd och tillämpad i vårt fädernesland.

Enär bohuslänska hafs-fiskebedriften särskildt med anledning af »det yppade ymniga sillfiskets» utomordentliga betydhet och de rubbningar i skärgårdens jemna ekonomiska utveckling, det medfört och i oändligt större omfattning hotar att medföra vid fiskeriperiodens slut, då enligt både erfarenheten från forna tider och nutidens förebåd den skenbart så goda ekonomiska ställningen i nära nog ett enda slag kan ombytas till ruin, för undgående deraf påkallar en kraftigare administration, än för fisket i de öfriga länen är och under tiden näst före sillfiskeperiodens början äfven i Bohuslän var af nöden; så ingick länets landsting redan år 1882 till Eders Kongl. Maj:t med en underdånig hemställan om inrättandet af en i väsentlig mån med tillämpning af anförda grundsats organiserad *styrelse för bohuslänska hafs-fiskets administration*.

Den sedan 1855 inom Göteborgs och Bohus län befintliga fiskeridministrationen genom en af länsstyrelsen förordnad »tillsyningsman» är nemligen hvarken tidsenlig eller tillräcklig eller möjlig att utveckla

till det bättre samt erbjuder dessutom genom sjelfva denna sin naturliga svaghet den betydande vådan för bohuslänska hafsfiskebedriften, att man för att afhjelpa denna bristfällighet lockas att tillgripa den tvifvels utan förderfbringande utvägen att öfverlåta åt den för det en binäring åt landtbruket utgörande fisket förordnade administrationen att handhafva vården äfven om bohuslänska hafsfiskets angelägenheter. Talrika skäl utöfver de af länets landsting 1882 och 1884 samt nu senast uti de ifrågavarande framställningarna meddelade kunna visserligen åberopas till förmån för särskiljandet af bohuslänska hafsfiskets administration från det öfriga rikets och anordnandet af en särskild fiskeristyreelse blott för Göteborgs och Bohus läns skärgård; men de redan anförda äro fullt tillräckliga. År 1875 fann Eders Kongl. Maj:t ock för godt att afböja det förslag till förläggande af bohuslänska hafsfiskets administration under den för sötvattens- och östersjöfiskena anordnade, som då förelåg tillstyrkt af kongl. landbruksakademiens förvaltningskomité, och detta ehuru Bohuslän då icke såsom nu hade ett sillfiske, hvilket på grund af dess både ofantliga ymnighet och periodicitet påkallade en den mest kraftiga särskilda verksamhet.

De ifrågavarande framställningarna skilja sig med hänsyn till den föreslagna fiskeristyrelsens organisation egentligen blott deruti, att de »representativa» medlemmarne uti hemställan från fiskelägena äro sju till antalet, af hvilka fem skulle utses af fiskarbefolkningen samt en af landstinget och en af hushållningssällskapet, under det att de uti riksdagsman Ljungmans hemställan blott skulle vara fem till antalet samt alla utses af nämnda befolkning. Skälen till förändringarna äro uppenbarligen, att man önskar att den föreslagna styrelsens *flertal* verkligen skulle kunna sägas *representera* fiskebedriften och skärgården, och att man anser, det Göteborgs stad eger all den representation, den för bevakande af sina intressen behöfver, samt lika litet bör få utse ledamöter i en lokal representation för skärgården som denna senare kan hafva anspråk på att få utse ledamöter uti en sådan representation för Göteborg. Att de företrädesvis »representativa» medlemmarne i fiskeristyrelsen väljas af fiskarbefolkningen sjelf genom elektorer, utsedde efter samma grunder, som för val af nämndeman i rättegångsbalkens 1 kap. § 1 faststälts, af de samhällen, inom hvilka fiskebedriften utvecklats till en sjelfständig näring för sig af större betydighet, torde helt visst erkännas vara ur principiell synpunkt riktigast; men på grund af de ännu så outvecklade förhållandena i bohuslänska skärgården och med hänsyn till dess större bekvämlighet vid styrelsens första anordnande må länets landstings nyligen afgifna förslag kanske vara att

föredraga. Såsom ett önskemål för framtiden måste dock alltid, i händelse sistnämnda förslag vinner afsedt bifall, kvarstå, att förhållandena måtte utveckla sig derhän, att flertalet af styrelsens medlemmar får utses af de fiskeidkande samhällena sjelfva. Sedan år 1889 hafva ock uti storbritanniska parlamentets båda hus under hvarenda session inlemnats förslag om den skotska fiskeristyrelsens ombildning genom insättande i densamma af antingen fyra eller sex representativa medlemmar (»representative membres») jemte de fem, regeringen fortfarande skulle utse (»appointed membres»). Lämpligt torde dock vara, att äfven vid genomförandet af nämnda önskemål länets landsting och hushållningssällskap få i enlighet med förslaget från fiskelägena utse hvar sin ledamot i styrelsen, så att länets allmänna intressen derigenom få representanter inom den till förmån för länets hafsfiskebedrift tillförordnade styrelsen.

Beträffande landshöfdingens i länet år 1882 föreslagna sjelfskrifvenhet såsom ledamot i styrelsen, så är uppenbart, att den var betingad af önskan att styrelsen skulle få öfvertaga kommerskollegiets befattning med bohuslänska hafsfiskets administration, och bortfaller den naturligen, i händelse styrelsen skulle få en samma kollegium underordnad ställning. Skulle åter, enligt det i viss mån alternativa förslaget af riksdagsman Ljungman, tvenne nya under kommerskollegium eller ock direkt under kongl. civildepartementet lydande fiskeriinspektörer komma att tillsättas för administrationen af hafsfisket i de eröfrade provinserna, torde den af dem, som finge Göteborgs och Bohus län till sitt distrikt, lämpligen böra vara sjelfskrifven ledamot uti styrelsen, hvars medlemmars antal i sådant fall blefve nio.

Ehuru visserligen önskligt vore, att om möjligt flertalet af styrelsens ledamöter utgjordes af fullt opartiske män, åtminstone så till vida, att de icke vore direkt intresserade uti fiskebedriftens utöfning, så synes det dock vara mindre tjenligt att, på sätt länets landsting 1882 föreslog, genom en bestämd föreskrift i detta afseende begränsa de väljandes rätt att utse den de finna för ändamålet lämpligast. I förordningen om den föreslagna styrelsens inrättande torde dock, i likhet med hvad nämnda landsting 1882 framhöll, böra angifvas, att de valde styrelseledamöterna skola vara kände för sakkunskap i fråga om hafsfiskebedriften.

Styrelsens *sammanträden* böra hållas inom den plats inom länet, som för hvarje särskildt fall anses lämpligast, enär ombyte helt visst kommer att verka förmånligt med hänsyn till den närmare beröringen med de skilda trakternas fiskeriidkare. Styrelsens *expedition* bör der-

emot förläggas ungefär centralt uti något af fiskelägena i länets mel-
lersta skärgård.

Styrelsen bör hafva till *äliggande*

1:o) att afgifva utlåtanden till vederbörande myndigheter öfver
bohuslänska hafs-fiskebedriftens eller fiskarbefolkningens vård afseende
frågor;

2:o) att utarbета förslag till möjligen behöfliga ordningsstadganden
för fiskebedriftens utöfning;

3:o) att lemna upplysningar och råd åt den fiskeriidkande allmän-
heten rörande såväl fiskebedriftens utöfning och fiskerilagstiftningens
tillämpning som de åtgärder, hvilka äro af nöden för fiskarsamhälle-
nas förkofran;

4:o) att hos vederbörande göra hemställanden om vidtagande af för
fiskebedriftens och fiskarsamhälle-
nas förkofran behöfliga åtgärder;

5:o) att anordna och leda den offentliga ekonomiska verksamheten
inom skärgården till fiskerinäringens främjande;

6:o) att ombesörja utaf behovvet påkallade utredningar af fortgående
eller tillfällig art rörande hafs-fiskebedriften;

7:o) att draga försorg om samlandet och utgifvandet af nödig fiskeri-
statistik; samt

8:o) att ombesörja åstadkommandet och vårdandet af för den offent-
liga verksamheten till fiskebedriftens främjande behöfliga samlingar
såsom arkiv, bibliotek och fiskerimuseum.

Styrelsen bör deremot *icke* hafva något att beställa med vården
om vare sig ordningens upprätthållande eller fiskerilagstiftningens till-
lämpning inom skärgården, hvilket ju åligger kronobetjeningen med
tillhjälp af de ordningsmän och öfriga biträden, som kunna varda för
ändamålet tillförordnade. Det utgör nemligen en af den befintliga
fiskeritillsyningsmannainstitutionens svagheter, att tillsyningsmannen skall
vara på en och samma gång både polistjensteman och fiskeritjenste-
man, enär institutionens hela art derigenom blifvit en annan, än hvad
den borde vara, om den i någon högre grad skolat kunna motsvara
sin bestämmelse.

För utförande af sitt uppdrag behöfver styrelsen helt visst, på
sätt i båda ansökningarna framhålles eller antydes, hafva till sitt för-
fogande både ett bestämdt *statsanslag* och nödiga *biträden*, dem styrelsen
sjelf eger utse; och kan för jemförelses skull med hänsyn härtill an-
föras, att Nederländernas statsutgift för hafs-fiskebedriftens administra-
tion är för i år beräknad till 75,175 floriner, af hvilka 10,600 floriner
till aflöningar och biträden och 34,760 floriner å marinbudgeten (för

tillämpningen af nordsjöfiskekonventionen), och att Storbritanniens statsutgift för Skotlands hufvudsakligast hafsfisket afseende fiskeridadministration är för året 1890—1891 beräknad till 24,122 pund sterling, af hvilka 9,538 pund sterling till aflöningar och 6,324 pund sterling till hamnförbättringar, hvartill kommer, att fiskeristyrelsen eger att använda 1,500 pund af öfverskottet å sillvrakningsmedlen för telegrafnätets utsträckning till platser af betydelse för hafsfisket. Svenska Riksdagen har ock både 1889 och 1890 uttalat, att hvad som för fiskerinäringens upphjelpande inom landet åtgjordes vore otillräckligt och att särskildt nordsjöfisket, i betraktande af den stora betydelse, det under de senare åren erhållit, vore förtjent af en bättre omvårdnad. I afseende åter af betydelsen af bohuslänska hafsfisket i jämförelse med utlandets må vara nog att anföra, att den bohuslänska sillfångsten är näst den skotska den största i Europa och att Bohusläns export af färsk fisk öfverstiger hvarje annat lands.

Uti sin underdåniga ansökan år 1882 om inrättande af en särskild styrelse för länets hafsfiske hemstälde länets landsting, att denna styrelse skulle få öfvertaga all den befattning med samma fiske, som då tillkom och ännu tillkommer kommerskollegium, och då, såsom redan af statsrådet och chefen för kongl. civildepartementet i dennes underdåniga anförande till statsrådsprotokollet öfver civilärenden den 2 mars 1875 framhållits, nämnda fiske »icke kunde betraktas såsom en binäring åt jordbruket, utan såsom ett fritt och sjelfständigt yrke, sysselsättande en mängd personer, hvilka uteslutande deri söka och finna sitt lifsuppehälle», samt då det har dess mer likhet och beröring med sjöfart, handel och industri; så torde, om denna länets landstings önskan icke kan vinna nådigt bifall, utan bemälda fiske anses böra fortfarande lyda under något af de så kallade centrala embetsverken i Stockholm, det ligga synnerligen vikt uppå, att detta embetsverk varder *kommerskollegium*, hvilket ju har att handlägga de med bohuslänska hafsfiskebedriften mest öfverensstämmande näringarnas angelägenheter och dessutom i sitt arkiv eger tillgång till de för det periodiska sillfiskets vård så viktiga äldre handlingarna rörande samma fiske, och icke landbruksstyrelsen, som ju till följd af både sin organisation och sjelfva arten af sin förvaltning måste blifva fullständigt främmande för en näring sådan som bohuslänska hafsfiskebedriften samt derigenom äfven olämplig för befattningen med denna vård. Så länge bohuslänska hafsfiskets administration är skild från sötvattens- och östersjöfiskenas, så länge finnes åtminstone hoppet om en dugande fiskeridadministration ännu kvar. Ett

bifall till kongl. landtbruksstyrelsens ofvan omförmälda förslag skulle deremot göra fullständigt slut äfven på detta hopp.

På grund af hvad sålunda i underdånighet anförts får Orusts och Tjörns fiskeriförening alltså hemställa,

det de ifrågavarande underdåniga framställningarna från länet måtte, med iakttagande af ofvanstående anmärkningar, vinna Eders Kongl. Maj:ts nådiga bifall och föranleda till de åsyftade åtgärdernas vidtagande.

Ellös den 31 oktober 1891.

Underdånigast

Orusts och Tjörns Fiskeriförening.

N:o 9.

Af herr **A. V. Ljungman**, om beviljande af ett ordinarie anslag af 18,000 kronor för inrättande af professurer i vissa läroämnen vid universiteten.

Vid 1889 års riksdag förehades bland andra frågor äfven den om anställandet af en ordinarie professor i geografi och statskunskap vid universitetet i Lund. Den kongl. propositionens förslag i ämnet förkastades emellertid af den anledning, att det ansågs orimligt att sammanföra undervisningen i tvenne så omfattande vetenskapsgrupper som statskunskap och geografi hos en och samma lärare. Då emellertid an-